

Nr 34.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 under försvarets fonder jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

1:o) **Utförande av byggnadsarbeten i fall av prisstegringar.** Departementschefen har i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten (bilaga 25, punkt 1, s. 4 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 2 januari 1953) framhållit, att till följd av, bland annat, de under föregående år inträffade prisstegringarna kostnaderna för ett flertal byggnadsobjekt, som tidigare förelagts riksdagen, komma att bli väsentligt högre än som ursprungligen beräknats. Departementschefen förutsätter, att Kungl. Maj:t i dessa fall skall äga besluta om arbetenas igångsättande respektive slutförande utan hinder av att statsmakterna därigenom bindas för en större totalkostnad än som ursprungligen kunnat förutses. De ökade kostnaderna komma sedermera att anmälas för riksdagen.

Utskottet har icke något att erinra mot vad departementschefen anfört och hemställer alltså,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört.

Försvarets fonder.

FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND.

Arméns delfond.

2:o) **Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2, s. 5) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 800 000 kronor.

Fortifikationsförvaltningen föreslår, att, ehuru anslagsbehovet är bety-

dande, medelsbehovet för nästa budgetår dock begränsas till — men icke understiger — 2 000 000 kronor.

Departementschefen anser sig med hänsyn till nödvändigheten att i möjligaste mån begränsa utgifterna för kapitalinvesteringar icke kunna förorda högre anslag än 1 000 000 kronor.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under nu förevarande punkt.

Med hänsyn till byggnadsläget och den begränsade medelstillgången ha för nästa budgetår myndigheternas anslagsäskanden beträffande försvarets byggnadsfrågor måst beskäras i mycket hög grad, vilket givetvis menligt återverkar på försvaret. I anslutning härtill har departementschefen framhållit, att med hänsyn till det förändrade arbetsmarknadsläget vissa byggnadsarbeten för försvarsändamål igångsatts för att förhindra uppkomsten av arbetslöshet och att inom fortifikations- och flygförvaltningarna förslag föreligga rörande ett flertal byggnadsobjekt, som kunna sättas i gång med kort varsel. Av propositionen framgår icke vilka byggnadsarbeten som här avses. Utskottet förutsätter, att försvarsarbeten av hög angelägenhetsgrad, beträffande vilka behovet av medel icke eller endast delvis kan tillgodoses genom medelsanvisning under kapitalbudgeten och vilka äro av natur att i detta sammanhang lämpligen kunna ifrågakomma, gives förtursrätt vid fördelningen av anslag till arbetslöshetens bekämpande. Utskottet vill därvid särskilt understryka behovet av flygfältsarbeten och uppställningsplatser för radarstationer.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

3:o) **Anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3, s. 5—7) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Riksdagen har hittills anvisat tillhoppa 5 410 000 kronor till lokaler för försvarets forskningsanstalt.

Fortifikationsförvaltningen har för nästa budgetår äskat 5 000 000 kronor samt å tilläggsstat för innevarande budgetår 3 000 000 kronor.

Departementschefen framhåller, att den begränsade byggnadskvot som tillkommer försvaret medger igångsättande av nya byggnadsföretag allenast i ringa omfattning. De för nästa budgetår beräknade anslagen avses därför i första hand för att täcka de merkostnader, som uppkommit till följd av inträffade prisstegringar, och för att slutföra de anläggningar,

vilka redan påbörjats eller för vilkas påbörjande riksdagen tidigare anvisat medel. Med hänsyn härtill anser departementschefen sig icke heller nu kunna föreslå att en av fortifikationsförvaltningen föreslagen nybyggnad för forskningsanstalten — kostnadsberäknad till 14,5 miljoner kronor — påbörjas.

För att medgiva fullföljande av redan beslutade byggnadsobjekt tillstyrker departementschefen att 1 000 000 kronor anvisas.

Utskottet anser sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, enligt vilket medelsanvisningen avses främst för täckande av till följd av prisstegringar uppkomna merkostnader samt för slutförande av anläggningar, vilka redan påbörjats eller för vilkas påbörjande riksdagen tidigare anvisat medel.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att utskottet i sitt av 1951 års riksdag godkända utlåtande nr 122 framhöll angelägenheten av att forskningsanstaltens lokalförhållanden stabiliserades och därvid förutsatte, att riksdagen så snart ske kunde finge tillfälle att taga ställning till förslag om en definitiv lösning av denna fråga.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av lokaler för försvarets forskningsanstalt* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

4:o) **Byggnadsåtgärder, erforderliga för effektivisering av värnpliktsutbildningen.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 7 och 8), vilket innebär oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Byggnadsåtgärder, erforderliga för effektivisering av värnpliktsutbildningen*, för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

5:o) **Byggnadstekniska brandskyddsåtgärder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 8), vilket innebär oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Byggnadstekniska brandskyddsåtgärder* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 250 000 kronor.

6:o) **Skyddsanordningar vid arméns anläggningar.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 6, s. 8 och 9) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 225 000 kronor.

För att minska inbrottsriskerna vid försvarets förråd är det enligt departementschefen angeläget att snarast möjligt förbättra de tekniska

skyddsanordningarna vid förråden. Åtgärderna härför torde emellertid, framhåller departementschefen, få vidtagas i en långsammare takt än myndigheterna föreslagit. Departementschefen förordar därför, att för fortsatt utbyggnad av skyddsanordningar anvisas tillhopa 525 000 kronor, varav 225 000 kronor under arméns samt 150 000 kronor under vardera av marinens och flygvapnets delfonder.

Utskottet, som tillstyrker de äskade medelsanvisningarna, kommer under respektive delfonder att hemställa om anvisande av anslag för marinens och flygvapnet. I detta sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Skyddsanordningar vid arméns anläggningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 225 000 kronor.

7:o) **Förråd för armén.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 7, s. 9—11) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Inom ramen för de anslag för byggnadsändamål, som riksdagen anvisade för femårsperioden 1942/47, har en omfattande utbyggnad av arméns förråd ägt rum i syfte att bereda utrymme för den materiel som främst under beredskapsåren tillfördes armén.

Fortifikationsförvaltningen har för nästa budgetår äskat för ändamålet ett anslag av 15 000 000 kronor.

Departementschefen framhåller, att det måste betraktas som synnerligen angeläget att förrådsanläggningar uppföres för den dyrbara materiel, som här avses. Det är emellertid ej möjligt, fortsätter departementschefen, att helt tillgodose det anmälda medelsbehovet. Departementschefen anser sig således för närvarande icke kunna förordna att mer än 5 000 000 kronor anvisas för nästa budgetår och förutsätter, att fortifikationsförvaltningen inom ramen för de anvisade medlen kan utföra de mest angelägna av ifrågavarande anläggningar.

Utskottet anser angeläget, att förrådsbyggnader för här ifrågavarande materiel kommer till stånd och har icke något att erinra mot den för ändamålet äskade medelsanvisningen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Förråd för armén* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

8:o) **Vissa byggnadsarbeten för armén.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 8, s. 11—13) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 540 000 kronor.

Fortifikationsförvaltningen föreslår att under envar av arméns, marinen och flygvapnets delfonder skall uppföras ett samlingsanslag med benämningen Vissa byggnadsarbeten, under vilket avses skola anvisas medel för utförande av de mest angelägna byggnadsarbetena inom respektive försvarsgrenar i den mån icke av speciella skäl andra anslag bör komma i fråga. Genom en dylik anordning vinnes ökade möjligheter att smidigt anpassa byggnadsprogrammen efter de aktuella förhållandena på byggnadsområdet. Departementschefen tillstyrker därför förslaget.

För samtliga av chefen för armén under förevarande anslagsrubrik upptagna byggnadsåtgärder har fortifikationsförvaltningen beräknat kostnaderna till 13 345 000 kronor. För budgetåret 1953/54 har äskats 13 000 000 kronor.

Under särskild anslagsrubrik har fortifikationsförvaltningen vidare äskat ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor till bostadsbyggnader vid armén.

Härutöver har fortifikationsförvaltningen äskat dels 175 000 kronor för flyttning av väg m. m. inom Utö skjutfält, dels ock 110 000 kronor för förvärv av en bankbyggnad i Karlsborg.

Departementschefen framhåller, att beträffande flertalet av de under förevarande rubrik anmälda byggnadsföretagen gäller, att de så snart som möjligt bör komma till stånd. Det ekonomiska läget och försvarets begränsade byggnadskvot lämnar dock enligt departementschefen ej möjlighet att tillgodose så betydande behov av medel och byggnadskvot, som ämbetsverket anmält. Departementschefen kan därför endast förorda, att för utförande av de mest angelägna objekten anvisas ett belopp av 2 540 000 kronor. Departementschefen har härvid räknat med att de anmälda merkostnaderna för flyttning av väg m. m. inom Utö skjutfält samt kostnaderna för förvärv av bankbyggnad i Karlsborg skall rymmas inom anslagsbeloppet. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om byggnadsprogrammets närmare utformning.

Utskottet anser vissa fördelar stå att vinna genom att på sätt föreslagits ett samlingsanslag anvisas för utförande av de mest aktuella byggnadsarbetena inom respektive försvarsgrenar i den mån icke av speciella skäl andra anslag böra anlitas. Utskottet tillstyrker alltså förslaget. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om den närmare utformningen av byggnadsprogrammen. På förekommen anledning vill utskottet framhålla, att hinder icke bör möta för Kungl. Maj:t att inom ramen för de av riksdagen beslutade medelsanvisningarna under ifrågavarande samlingsanslag för de tre vapengrenarna låta utföra byggnadsarbeten av angelägen eller brådskande art, oaktat dessa icke blivit i statsverkspropositionen anmälda för riksdagen.

Vad beträffar anslaget under arméns delfond anser utskottet sig böra godtaga den av Kungl. Maj:t äskade medelsanvisningen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten för armén* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 540 000 kronor.

Marinens delfond.

9:o) **Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 14), innebärande oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

10:o) **Byggnadstekniska brandskyddsåtgärder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, s. 14 och 15), innebärande oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Byggnadstekniska brandskyddsåtgärder* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

11:o) **Skyddsanordningar vid marinens anläggningar.** Under hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkt 6 anfört får utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 15) hemställa,

att riksdagen må till *Skyddsanordningar vid marinens anläggningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

12:o) **Anordnande av vissa förråd och garage.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, s. 15), innebärande oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa förråd och garage* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

13:o) **Vissa byggnadsarbeten för marinen.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 14, s. 16—18) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 700 000 kronor.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hällgren* och *Hansson* (I: 67) och den andra inom andra kammaren av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.* (II: 94), hemställts,

dels att riksdagen rekommenderar Kungl. Maj:t att i direktiven för den kommande varvskommittén även införa i motionerna närmare angivna synpunkter, dels ock att riksdagen utöver vad Kungl. Maj:t begärt till vissa byggnadsarbeten för marinen för budgetåret 1953/1954 anvisar ett investeringsanslag av 1 950 000 kronor.

Motionärerna framhålla bland annat, att örlogsvarvet i Karlskrona är ett industriföretag, som skall i mån av kapacitet skaffa sig arbeten på öppna marknaden och därför bör ha samma förutsättning att konkurrera som de privata företagen inom liknande branscher. Sådana möjligheter saknar örlogsvarvet för närvarande i vissa avseenden.

Målsättningen för örlogsvarvets i Karlskrona fortsatta drift och verksamhet bör enligt motionerna kunna formuleras sålunda:

»Örlogsvarvet bör i fredstid vara ett företag med samma uppgifter som för närvarande. Det bör uppfylla moderna krav på rationell, effektiv och ekonomisk drift samt bör vara organiserat på ett sådant sätt att verksamheten i möjligaste mån kan fortgå även under krig.

För att kunna uppnå detta krävs en generalplan, som uppftar erforderliga åtgärder efter angelägenhetsgrad samt anger tidpunkten för de olika åtgärdernas vidtagande. Erforderliga utredningar måste uppgöras i så god tid, att åtgärderna inte fördröjas.»

Beträffande örlogsvarvets (och marinverkstädernas) organisation m. m. ha, framhålla motionärerna, riksdagens revisorer för några månader sedan påtalat vissa missförhållanden och förordat en utredning i ärendet. Motionärerna ha inhämtat, att Kungl. Maj:t i en snar framtid ämnar tillsätta en kommitté för utredning av de frågor, som aktualiserats av riksdagens revisorer beträffande örlogsvarven (och marinverkstäderna).

Motionärerna finna det angeläget, att direktiven bli så utformade att utredningsmännen få möjlighet att utreda frågan i hela dess vidd, så att åtminstone beträffande Karlskrona alla olika företagsformer komma under omprövning. Ett resultat i ärendet är, framhålla motionärerna, synnerligen brådskande, varför de framhålla vikten av att utredningen påskyndas. Även frågans brådskande art synes motionärerna böra påtalas i utredningsdirektiven för en kommande kommitté.

Härjämte framhålla motionärerna, att om man anser att örlogsvarvet skall kunna arbeta utan arbetslöshetsrisk för de anställda, intill dess utredningen är färdig och kan ge resultat, det inte går att vänta med vissa åtgärder; härvid yrka motionärerna på ökad medelstilleddning för vissa byggnadsarbeten.

Beträffande motiveringen i övrigt hänvisas till motionen II: 94.

Fortifikationsförvaltningen har för budgetåret 1953/54 anmält ett medelsbehov av 12 413 000 kronor, varav 4 993 000 kronor avse byggnadsföre-

tag, som redan anmälts för riksdagen, 4 995 000 kronor nya byggnadsföretag, som ej äro att hänföra till bostadsbyggnader, och 2 425 000 kronor bostadsbyggnader. Förvaltningen har dock ansett sig böra begränsa sitt krav på medelsanvisning till 9 000 000 kronor, varav 7 500 000 kronor hänföra sig till förstnämnda båda ändamål och 1 500 000 kronor till sistnämnda ändamål.

Departementschefen anser det icke möjligt att annat än i begränsad utsträckning tillgodose de behov som förvaltningen anmält. För att emellertid de mest angelägna arbetena skall kunna komma till utförande föreslår departementschefen en medelsanvisning av sammanlagt 2 700 000 kronor, varav 1 000 000 kronor till prisstegringar på äldre byggnadsföretag. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om byggnadsprogrammets närmare utformning. Departementschefen förutsätter vidare att Kungl. Maj:t skall äga besluta om påbörjande av kontorsbyggnaden vid Karlskrona örlogsvarv, ehuru totalkostnaden för detta byggnadsobjekt icke kan rymmas inom det föreslagna anslagsbeloppet.

Utskottet vill framhålla, att marinförvaltningen i skrivelse till chefen för försvarsdepartementet den 13 november 1952 hemställt om utredning rörande örlogsvarvens organisation och därvid angivit vissa riktlinjer för utredningsarbetets bedrivande. Sålunda borde bland annat undersökas, huruvida marinverkstäderna och örlogsvarvens övriga avdelningar borde ställas under en enhetlig ledning av en varvschef alternativt att organisera marinverkstäderna såsom fullt självständiga organ, därvid frågan om verksamhetens organiserande i bolagsform borde övervägas. Spörsmålet om örlogsvarvens ledning borde likaledes utredas. Även riksdagens revisorer ha i sin berättelse över den år 1952 av dem verkställda granskningen angående statsverket framhållit behövligheten av en utredning på ifrågasvarande område, därvid revisorerna lämnat vissa anvisningar rörande utredningens bedrivande.

Vid företaget besök i Karlskrona har utskottet funnit, att den nuvarande organisationen av därvarande örlogsvarv är i vissa avseenden behäftad med olägenheter, vilka snarast böra avhjälpas för åstadkommande av bland annat en rationellare driftsekonomi.

I de nu föreliggande motionerna ha även anförts vissa synpunkter rörande direktiven för utredningsarbetet.

Utskottet, som inhämtat att Kungl. Maj:t inom den närmaste tiden avser att låta tillsätta en särskild kommitté för översyn av örlogsvarvens organisation i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som föreslagits av marinförvaltningen och riksdagens revisorer, utgår från att vid denna utredning, vilken bör vara förutsättningslös, även de i motionerna gjorda uttalandena komma att beaktas. Någon särskild framställning från riksdagens sida i anledning av motionerna torde därför icke vara påkallad.

Beträffande anslagsfrågan innebär Kungl. Maj:ts förslag en kraftig beskärning av fortifikationsförvaltningens medelsäskande. I förberörda båda motioner yrkas, att ytterligare 1 950 000 kronor anvisas, varav 1 500 000 kronor för uppförande av nya elektroverkstäder med kraftcentral och förråd i bergrum för örlogsvarvet i Karlskrona samt 450 000 kronor till fortsatt omläggning av varvets spårnät. Beträffande sistnämnda yrkande har utskottet inhämtat, att Kungl. Maj:t den 6 februari 1953 för ändamålet ställt medel till förfogande från anslag till arbetslöshetens bekämpande.

Utskottet har vid sitt förberörda besök i Karlskrona blivit övertygat om att varvet är i stort behov av teknisk utrustning, om det överhuvud taget skall ha möjligheter att hävda sig i konkurrensen med övrig varvsindustri inom landet. Med hänsyn emellertid till rådande ansträngda budgetläge och den begränsade byggnadskvoten anser utskottet icke möjligt att föreslå höjning av det av Kungl. Maj:t nu äskade anslaget. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t inom ramen av tillgängliga medel tillgodoser de mest angelägna byggnadsbehoven. Härav följer, att utskottet icke kan biträda motionerna, såvitt nu är i fråga.

Åberopande det anförda och under hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkt 8 anført hemställer utskottet,

a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 67 och II: 94, i vad de avse anslagsfrågan, till *Vissa byggnadsarbeten för marinen* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 700 000 kronor;

b) att motionerna I: 67 och II: 94, i den mån de icke behandlats under a), icke må till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

Flygvapnets delfond.

14:o) **Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16, s. 19), innebärande oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Smärre nybyggnads- och förändringsarbeten m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

15:o) **Vissa flygfältsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 17, s. 19—21) att dels medgiva, att flygfältsarbeten m. m. vid flygvapnet må komma till utförande i av departementschefen angiven omfattning, dels ock till *Vissa flygfältsarbeten m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 18 000 000 kronor.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hansson* (I: 113) och den andra inom andra kammaren av herrar *Sjölin* och *Åqvist* (II: 131) hemställt, att riksdagen måtte ompröva möjligheterna att — inom ramen för av departementschefen föreslagna kapitalinvesteringar till försvaret — för modernisering av ytterligare ett krigsflygfält anvisa dels ytterligare 2 500 000 kronor under anslaget till Vissa flygfältsarbeten m. m., dels ytterligare 300 000 kronor under det under Flygvapnets delfond upptagna anslaget till Vissa markförvärv.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen II: 131.

I sina medelsäskanden för budgetåret 1947/48 framlade flygförvaltningen ett program för fortsatt utbyggnad under budgetåren 1947/50 av vissa angivna flygfält för en beräknad kostnad av 72 400 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1946, varjämte ämbetsverket anmälde ett till 6 800 000 kronor kostnadsberäknat program för befästningsanläggningar. Denna treårsplan har sedermera kompletterats med vissa flygfältsarbeten, som icke kunnat förutses vid treårsplanens upprättande.

För tillgodoseende av nämnda behov har för budgetåren 1947/53 anvisats tillhoppa 78 900 000 kronor, varjämte riksdagen medgivit, att flygfältsarbeten må igångsättas utöver anvisade anslag inom en kostnadsram av 20 000 000 kronor.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har flygförvaltningen hemställt dels om medgivande att under budgetåret 1953/54 få igångsätta ytterligare flygfältsarbeten m. m. inom en kostnadsram av 37 800 000 kronor, dels ock att till Vissa flygfältsarbeten m. m. måtte för samma budgetår anvisas investeringsanslag av 33 000 000 kronor.

Härjämte har flygförvaltningen i skrivelse den 29 september 1952 hemställt om anvisande av medel, 212 000 kronor, för att uppföra ett värn av betong för flygplan i stället för ett år 1951 nedbrunnet ladvärn av trä.

Det måste, framhåller departementschefen, med hänsyn såväl till fredsutbildningen och den allmänna flygsäkerheten som till krigsberedskapen anses vara synnerligen angeläget, att moderniseringen och utbyggnaden av de militära flygfälten fullföljes. Med hänsyn till det ekonomiska läget och den begränsade byggnadskvot som kan påräknas kan departementschefen dock icke tillstyrka, att anslaget uppföres med större belopp än 18 000 000 kronor, innebärande en anslagshöjning om 2 000 000 kronor. Liksom tidigare bör emellertid enligt departementschefen Kungl. Maj:t beredas möjlighet medgiva, att flygfältsarbeten får igångsättas inom en viss kostnadsram utöver anslagsbeloppet, förslagsvis 20 000 000 kronor. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om byggnadsprogrammets närmare utformning.

Utskottet. Med hänsyn till det ekonomiska läget och den begränsade byggnadskvoten har utskottet beträffande investeringsverksamheten under försvaret ansett sig i likhet med departementschefen böra tillstyrka endast sådana äskanden, som avse företag av mycket hög angelägenhetsgrad. Detta innebär, att av myndigheterna anmälda behov av anslagsmedel för betydelsefulla objekt icke kunna tillgodoses i önskvärd utsträckning. Utskottet finner det därför icke möjligt att såsom motionsvis yrkats minska vissa av Kungl. Maj:t under försvarets fonder äskade investeringsanslag med 2 800 000 kronor i syfte att i motsvarande omfattning höja nu förevarande anslag utöver Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet, som alltså icke kan biträda motionerna i fråga, vill dock framhålla, att utskottet helt delar departementschefens uppfattning om angelägenheten av att moderniseringen och utbyggnaden av de militära flygfälten fullföljas. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till sitt i det föregående under punkt 2 gjorda uttalande i fråga om ianspråktagande av anslag till arbetslöshetens bekämpande för vissa byggnadsändamål inom försvaret.

Utskottet finner sig böra tillstyrka det av Kungl. Maj:t äskade anslaget, vilket med 2 000 000 kronor överstiger det för innevarande budgetår anvisade, och har icke något att erinra mot det begärda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att i angiven omfattning låta igångsätta flygfältsarbeten m. m. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om byggnadsprogrammets närmare utformning.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 113 och II: 131,

a) medgiva, att flygfältsarbeten m. m. vid flygvapnet må komma till utförande i av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 2 januari 1953 angiven omfattning;

b) till *Vissa flygfältsarbeten m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 18 000 000 kronor.

16:o) **Byggnadstekniska brandskyddsåtgärder.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18, s. 21 och 22), innebärande oförändrad medelsanvisning, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Byggnadstekniska brandskyddsåtgärder* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

17:o) **Skyddsanordningar vid flygvapnets anläggningar.** Under hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkt 6 anført får utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 19, s. 22) hemställa,

att riksdagen må till *Skyddsanordningar vid flygvapnets anläggningar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

18:o) **Flygfältsbelysning.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 20, s. 22) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

Den föreslagna medelsanvisningen avses för belysningsanläggningarnas högsämningsutrustning jämte erforderliga kabelarbeten vid Jämtlands och Bråvalla flygflottiljer samt Skånska flygflottiljen. Vidare erfordras komplettering av manöver- och signalorgan m. m. vid de flygflottiljer, där nya torn för flygsäkerhetstjänsten uppföres, nämligen vid Östgöta, Skaraborgs, Södermanlands och Bråvalla flygflottiljer.

Utskottet tillstyrker, att ifrågavarande arbeten komma till utförande i föreslagen omfattning och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Flygfältsbelysning* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

19:o) **Vissa byggnadsarbeten för flygvapnet.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 21, s. 23—25) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

Riksdagen har för budgetåren 1949/53 till Byggnadsåtgärder i samband med ändring i flygvapnets organisation anvisat investeringsanslag av tillhoppa 10 700 000 kronor. Med hänsyn till beräknad prisstegring intill den 1 april 1952 har dessa objekt kostnadsberäknats till sammanlagt 16 720 000 kronor. I vissa fall har dock en kostnadsuppräknning skett på grund av vissa efter hand framställda ökade krav på anläggningarnas omfattning. Det aktuella medelsbehovet utgör således (16 720 000 — 10 700 000 =) 6 020 000 kronor.

Fortifikationsförvaltningen anmäler nu härutöver behov av medel — 6 390 000 kronor enligt prisläget den 1 april 1952 — för vissa ytterligare byggnadsföretag av här ifrågavarande slag.

De beräknade kostnaderna för att genomföra det föreslagna byggnadsprogrammet uppgår således till (6 020 000 + 6 390 000 =) 12 410 000 kronor. Fortifikationsförvaltningen har dock med beaktande av utav överbefälhavaren lämnade direktiv och efter samråd med chefen för flygvapnet funnit medelsanvisningen böra begränsas till 10 800 000 kronor för de mest angelägna byggnadsobjekten och hemställt, att detta belopp måtte anvisas.

Enligt sedermera under hand lämnade uppgifter erfordras ytterligare 2 290 000 kronor för vissa drivmedelsanläggningar.

Departementschefen framhåller, att inom den för försvarets investeringar beräknade ramen icke kan rymmas alla de byggnadsobjekt som fortifikationsförvaltningen anmält såsom i hög grad angelägna. Med hänsyn till flygsäkerheten måste emellertid enligt departementschefen ett relativt stort anslagsbelopp avses för här ifrågavarande arbeten. Med beaktande härav föreslår departementschefen att för ändamålet anvisas ett belopp av 4 000 000 kronor, varav omkring 1 000 000 kronor erfordras för att täcka merkostnader till följd av inträffade prisstegringar å redan påbörjade byggnadsföretag. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om byggnadsprogrammets närmare utformning.

Utskottet anser sig böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för här ifrågavarande byggnadsarbeten. Under hänvisning tillika till vad utskottet anfört under punkt 8 i det föregående hemställer utskottet, att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten för flygvapnet* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

Befästningars delfond.

20:o) **Anordnande av vissa fartygstunnilar.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 23, s. 26 och 27) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

1948—1952 års riksdagar har för detta ändamål för budgetåren 1948/53 anvisat anslag å sammanlagt 9 000 000 kronor. Anslagen har avsetts för påbörjande av tre anläggningar.

Den för budgetåret 1953/54 föreslagna medelsanvisningen, 8 000 000 kronor, avser fortsatta arbeten på ifrågavarande anläggningar och påbörjande av ytterligare en anläggning. Anslagshöjningen utgör 4 000 000 kronor.

Utskottet. Under erinran om att riksdagen under förevarande anslagsrubrik för innevarande budgetår anvisat ett tilläggsanslag av 3 500 000 kronor tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa fartygstunnilar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

21:o) **Berghangarer.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 24, s. 27) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 13 700 000 kronor.

1949—1952 års riksdagar har för ifrågavarande ändamål för budgetåren 1949/53 anvisat anslag å sammanlagt 28 600 000 kronor. Anslagen har av-

setts för berghangarer vid fem flygflottiljer. Anläggningarna har beräknats kosta tillhopa 58 620 000 kronor enligt prisläget den 1 april 1951.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har fortifikationsförvaltningen anmält, att totalkostnaderna enligt prisläget den 1 april 1952 för ifrågavarande berghangarer, inberäknat vissa nyfyllkomna eldsläckningsanordningar, beräknas till sammanlagt 69 300 000 kronor. För den fortsatta utbyggnaden under budgetåret 1953/54 har ett belopp av 24 850 000 kronor beräknats bli erforderligt. Härjämte har ämbetsverket för budgetåret 1953/54 anmält behov av 4 600 000 kronor för modernisering av två äldre berghangarer. För budgetåret 1953/54 erfordras sålunda sammanlagt 29 450 000 kronor. Ämbetsverket har hemställt, att detta belopp anvisas.

Mot den av fortifikationsförvaltningen anmälda kostnadsberäkningen för de beslutade berghangarerna synes enligt departementschefen intet vara att erinra. Utbyggnaden av ifrågavarande fem hangarer synes emellertid departementschefen få fortsättas i långsammare takt än fortifikationsförvaltningen förutsatt. Departementschefen föreslår att för nästa budgetår anvisas 13 700 000 kronor för ändamålet. Med denna begränsning av medelsanvisningen synes det, framhåller departementschefen vidare, icke möjligt att redan under nästa budgetår påbörja den föreslagna moderniseringen av vissa äldre berghangarer. Anslagshöjningen utgör 7 700 000 kronor.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört, biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså, att riksdagen må till *Berghangarer* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 13 700 000 kronor.

22:o) **Anordnande av vissa drivmedelsförråd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 25, s. 27—29) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor.

1948—1952 års riksdagar har för budgetåren 1948/53 anvisat tillhopa 20 900 000 kronor till Anordnande av vissa drivmedelsförråd. Anslagsmedlen har avsetts för fyra större och ett antal mindre anläggningar samt för komplettering av vissa äldre förråd.

Departementschefen förordar, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 9 000 000 kronor. Anslaget bör enligt departementschefen i första hand användas för fortsattande av de redan påbörjade anläggningarna. Därutöver synes, i den mån anslagsmedel och byggnadskvot förslår, få påbörjas anläggningar vid två flygflottiljer med en beräknad kostnad av 800 000 kronor för vardera samt en större anläggning, kostnadsberäknad till 3 800 000 kronor. Anslagsökningen utgör 1 000 000 kronor.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning och har icke något att erinra mot vad departementschefen i samband därmed anfört.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa drivmedelsförråd* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor.

23:o) **Vissa ammunitionsförråd.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 26, s. 29 och 30) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 7 750 000 kronor.

Förslaget innebär, att nybyggnadsprogrammet utökas med ett nytt centralförråd för en beräknad kostnad av 10 000 000 kronor samt förråd för armén för 1 850 000 kronor. Departementschefen föreslår att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår anvisas 3 000 000 kronor och att för nästa budgetår anvisas 7 750 000 kronor. De återstående kostnaderna för byggnadsprogrammet skulle vid bifall härtill uppgå till 13 043 000 kronor. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av fortifikationsförvaltningen fastställa byggnadsprogrammets närmare utformning.

Utskottet. Under erinran om att riksdagen numera bifallit Kungl. Maj:ts förslag om anvisande under förevarande anslagsrubrik av ett tilläggsanslag för innevarande budgetår å 3 000 000 kronor får utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1953/54, hemställa,

att riksdagen må till *Vissa ammunitionsförråd* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 7 750 000 kronor.

24:o) **Anordnande av artilleriammunitions- och torpedförråd.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27, s. 30 och 31), innebärande att av den föreslagna medelsanvisningen 60 000 kronor avses för anordnande av en vårdlokal vid en äldre anläggning och 240 000 kronor för bestridande av kostnadsökningar på anläggningar, som nu äro under byggnad, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av artilleriammunitions- och torpedförråd* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

25:o) **Uppställningsplatser för radarstationer.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 28, s. 31 och 32) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

Vidare har i en inom första kammaren av herr *Lundgren* väckt motion (I: 201) hemställts, att förevarande anslag måtte upptagas till 5 500 000 kronor.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sitt yrkande, hänvisas till motionen.

För detta ändamål har 1950—1952 års riksdagar för budgetåren 1950/53 anvisat sammanlagt 12 000 000 kronor.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har fortifikationsförvaltningen anmält, att de sålunda anvisade medlen jämte 1 221 000 kronor under äldre anslag beräknas vara tillräckliga för fullbordande av redan påbörjade anläggningar. Totalkostnaden för dessa beräknas nämligen till 13 221 000 kronor enligt prisläget den 1 april 1952. Främst på grund av prisstegringar har emellertid vissa anläggningar för en kostnad av 3 200 000 kronor ännu ej kunnat igångsättas.

Efter direktiv av överbefälhavaren har ämbetsverket framlagt förslag om anordnande av ytterligare ett antal uppställningsplatser och förråd för radarmateriel. Totalkostnaderna för detta program — delvis framlagt redan föregående år — har, inberäknat nyssnämnda belopp av 3 200 000 kronor, beräknats till 47 290 000 kronor enligt prisläget den 1 april 1952. Då såvitt avser marinen större delen av radarmaterielen redan anskaffats eller kommer att levereras före utgången av år 1954 och samtlig för flygvapnet avsedd radarmateriel beräknas vara levererad före utgången av år 1952, är det enligt ämbetsverket angeläget att byggnadsprogrammet genomföres så snabbt som möjligt. För budgetåret 1953/54 har ämbetsverket äskat ett investeringsanslag av 19 830 000 kronor.

Departementschefen är icke beredd att nu taga ställning till byggnadsprogrammet i dess helhet utan föreslår att för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor för utförande av de mest angelägna anläggningarna. För att kompensera kostnadsökningarna inom det äldre byggnadsprogrammet anses vidare 3 200 000 kronor böra anvisas på tilläggsstat för innevarande budgetår.

Utskottet. Det är givetvis önskvärt, att ifrågavarande anordningar färdigställas i om möjligt samma takt som radarmaterielen levereras. Utskottet anser sig emellertid i nuvarande läge icke kunna tillstyrka, att medel utöver vad departementschefen förordnat anvisas för ändamålet under förevarande anslag. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att utskottet i det föregående under punkt 2 framhållit vikten av att arbeten av här avsett slag särskilt komma i åtanke vid planering av byggnadsarbeten för att förhindra uppkomsten av arbetslöshet. Av det anförda följer att utskottet avstyrker den i ämnet väckta motionen.

Riksdagen har numera bifallit Kungl. Maj:ts förslag om anvisande un-

der förevarande anslagsrubrik av ett tilläggsanslag för innevarande budgetår å 3 200 000 kronor.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 201, till *Uppställningsplatser för radarstationer* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

26:o) **Vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 29, s. 32—34) att till ifrågasvarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 6 500 000 kronor.

För detta ändamål har 1951 och 1952 års riksdagar för budgetåren 1951/53 anvisat sammanlagt 9 000 000 kronor. Fortifikationsförvaltningen disponerar därjämte för samma ändamål 100 000 kronor av äldre anslag. Anslagsmedlen är avsedda för kustartillerianläggningar på fem platser.

Departementschefen har erinrat om att å driftbudgeten i årets statsverksproposition framlagts förslag till plan för anskaffning av vapenmateriel m. m. för marinen. Såvitt avser kustartilleriet räknas i planen med såväl nyanskaffning av artilleripjäser som övertagande av äldre pjäser från flottan och vissa moderniseringar. Planen avses skola genomföras inom den nuvarande organisationens ram. I samband med planens genomförande förutsattes emellertid att vissa äldre batterier som numera minskat i betydelse skall nedläggas och att pjäser i stället i vissa fall uppställas på andra platser där behov av kustartilleri har blivit mera framträdande.

Av fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår föreslagna åtgärder ansluter sig till vad som förutsatts i materielplanen. Departementschefen kan emellertid icke tillstyrka att hela det av fortifikationsförvaltningen föreslagna byggnadsprogrammet nu fastställs utan förordar att arbeten i första hand får igångsättas för fem nya batterier, varjämte vissa ändringsarbeten i samband med ombestyckning av lätta batterier hör få utföras.

Medelsbehovet för nästa budgetår för fullföljande av det tidigare beslutade byggnadsprogrammet och för påbörjande av nu föreslagna åtgärder beräknar departementschefen till 6 500 000 kronor. Anslagshöjningen utgör 2 000 000 kronor.

Utskottet. Under erinran om att utskottet i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 4 godkänt av departementschefen föreslagna grunder för anskaffning av vapenmateriel m. m. för marinen för budgetåren 1953/54—

1958/59 får utskottet tillstyrka medelsanvisning till vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Vissa fortifikatoriska anordningar för kustartilleribatterier* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 6 500 000 kronor.

27:o) **Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 30, s. 34 och 35) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

Byggnadsprogrammet för luftbevakningen föregående år beräknades till i runt tal 32 500 000 kronor — motsvarande enligt 1952 års prisläge 36 800 000 kronor. Fortifikationsförvaltningen har numera uppskattat kostnaderna till 51 200 000 kronor. De nu framlagda beräkningarna innebär, framhåller departementschefen, en av teknikens utveckling betingad kostnadsökning av inemot 15 000 000 kronor. Icke ens det nu anmälda högre beloppet anses med säkerhet vara tillräckligt. En så avsevärd kostnadsökning inger enligt departementschefen onekligen betänkligheter, och departementschefen anser därför erforderligt, att möjligheterna till kostnadsminskningar närmare undersökes. I avvaktan därpå föreslår departementschefen att erforderliga byggnadsåtgärder tills vidare får fullföljas inom den nyss angivna kostnadsramen, 36 800 000 kronor enligt prisläget den 1 april 1952.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar departementschefen till 3 500 000 kronor, eller 1 000 000 kronor mer än vad som anvisats å riksdagen för innevarande budgetår.

Utskottet. Under erinran om att riksdagen under förevarande anslagsrubrik anvisat ett tilläggsanslag för innevarande budgetår å 2 800 000 kronor tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Anordnande av vissa lokaler för luftbevakningen* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

28:o) **Tygmaterieförråd i berg.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 31, s. 35—37) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har fortifikationsförvaltningen hemställt *dels* att till bestridande av merkostnader för tygverkstad för Göteborgs garnison samt tygmaterieförråd och tygverkstad för Bodens tygstation (1 000 000 + 4 000 000 =) 5 000 000 kronor måtte anvisas, *dels*

ock att för färdigställande av tyg- och optisk verkstad för Norrlands trängregemente 1 400 000 kronor måtte anvisas.

I sina medelsäskanden har fortifikationsförvaltningen vidare framhållit att chefen för armén anmält behov av skyddsrum för centralinstrument. Kostnaderna för de erforderliga lokalerna har enligt prisläget den 1 april 1952 beräknats till 4 000 000 kronor. Med hänsyn till anbefalld medelsbegränsning har för budgetåret 1953/54 beräknats ett medelsbehov av 1 300 000 kronor. Ämbetsverket har hemställt, att detta belopp måtte anvisas.

Fortifikationsförvaltningen har sedermera i särskild skrivelse den 28 november 1952 hemställt, att för ändamålet 2 500 000 kronor anvisas å tilläggsstat.

De anmälda merkostnaderna för tygverkstaden i Göteborg och Bodens tygstation synes departementschefen vara ofrånkomliga. Departementschefen föreslår, att för nästa budgetår 4 000 000 kronor anvisas i första hand för fullföljande av dessa båda anläggningar. Huruvida den föreslagna utökningen av byggnadsprogrammet för tyg- och optiska verkstaden skall komma till stånd under nästa budgetår synes departementschefen få bli beroende av i vad mån det föreslagna anslagsbeloppet visar sig förslå även därtill. Departementschefen kan icke tillstyrka att beslut nu fattas om anordnande av skyddsrum för centralinstrument. Anslagsmedel å tilläggsstat anser departementschefen icke erforderliga.

Utskottet. Under förevarande anslagsrubrik har fortifikationsförvaltningen hemställt om medel för, bland annat, skyddsrumsanläggningar för centralinstrument. Det är givetvis i hög grad angeläget, att den dyrbara och värdefulla materiel, varom här är fråga, förses med uppställningsplatser för att kunna på ett ändamålsenligt sätt utnyttjas och skyddas. Utskottet anser sig emellertid i nuvarande läge icke berett att för ändamålet förorda en uppräkningslista av anslaget men förutsätter, att Kungl. Maj:t, därest det äskade anslagsbeloppet skulle visa sig förslå därtill, föranstaltar om påbörjande av arbetena. Departementschefens förslag i övrigt har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Tygmaterieförråd i berg* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

29:o *Utvidgning av flygverkstad.* I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 32, s. 37 och 38), innebärande medelsanvisning för slutförande av redan beslutade arbeten, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utvidgning av flygverkstad* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 750 000 kronor.

30:o) **Fullträffsäkra uppehållsplatser.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 33, s. 38—40) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

Enligt de principer som fastställts vid 1951 års riksdag skall för anordnandet av bergrum, gemensamma för militära och civila myndigheter, tillämpas en centralt uppgjord plan. Samtliga kostnader för ifrågavarande uppehållsplatser skall redovisas under försvarets fastighetsfond. De medel, som för motsvarande ändamål tidigare anvisats å andra fonder, har även, i den mån de icke belöper på rent civila anläggningar, överförts till försvarets fastighetsfond.

Totalkostnaderna för de i överbefälhavarens hittills gällande generalplan ingående arbetena beräknas enligt prisläget den 1 april 1952 uppgå till 63 900 000 kronor. Med hänsyn till den tekniska utvecklingen på området har dock generalplanen måst revideras samt anläggningarnas antal och omfattning utökats. Detta beräknas medföra en avsevärd kostnadsökning. Totalkostnaderna för den nu framlagda planens genomförande uppskattas sålunda till 79 600 000 kronor.

Det är, framhåller departementschefen, givetvis av vikt att man vid utbyggnaden av dessa ur det totala försvarets synpunkt så betydelsefulla anläggningar tillvaratager de senaste tekniska och militära rönen. Departementschefen anser sig därför böra tillstyrka att den fortsatta utbyggnaden av de fullträffsäkra uppehållsplatserna sker efter i huvudsak den nu framlagda, överarbetade planen. Utbyggnadstakten måste dock självfallet anpassas efter tillgången på anslagsmedel och byggnadskvot.

Enligt verkställda beräkningar rörande kostnadernas fördelning mellan försvaret och de civila myndigheterna skulle försvarets andel uppgå till omkring 48,5 % av den totala statliga investeringen (exklusive luftbevakningslokaler). Av de anslagsmedel som hittills ställts till förfogande har emellertid försvaret erhållit endast omkring 44 %. Denna eftersläpning beträffande medelsanvisningen för de militära delarna av programmet har medfört vissa svårigheter vid programmets genomförande. En jämförelsevis större medelstildelning för militära ändamål synes departementschefen därför erforderlig.

Enligt fortifikationsförvaltningens förslag skulle för nästa budgetår 22 500 000 kronor anvisas till fullträffsäkra uppehållsplatser. Departementschefen kan emellertid icke tillstyrka att för ändamålet anvisas mer än 10 000 000 kronor. Härav anses 5 500 000 kronor böra avses för militära ändamål, medan återstoden, 4 500 000 kronor, förutsättes skola fördelas mellan ifrågakommande civila ändamål.

I förhållande till anslaget för innevarande budgetår, 11 000 000 kronor, innebär departementschefens förslag en anslagsminskning med 1 000 000 kronor.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså, att riksdagen må till *Fullträffsäkra uppehållsplatser* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

31:o) **Övriga befästningsarbeten.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 35, s. 41 och 42) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Å riksstaten för innevarande budgetår är för detta ändamål uppfört ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Den begränsade ekonomiska ramen kan, framhåller departementschefen, inrymma medel för här avsedda byggnadsobjekt i allenast mycket otydlig omfattning. För att möjliggöra att de mest angelägna arbetena skall kunna komma till stånd föreslår departementschefen att under förevarande anslagsrubrik anvisas ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor, eller 3 000 000 kronor mindre än anslaget för innevarande budgetår. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare utredning rörande de olika arbetenas angelägenhetsgrad fatta beslut om anslagsmedlens fördelning.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört, tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså, att riksdagen må till *Övriga befästningsarbeten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

FÖRSVARETS FABRIKSFOND.

32:o) **Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. för försvarets fabriksstyrelse.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 36, s. 42—44) att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 400 000 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i 1952 års statsverksproposition och propositionen 1952: 2 har riksdagen för detta ändamål anvisat 2 000 000 kronor, varav 1 000 000 kronor å tilläggsstat för budgetåret 1951/52 och 1 000 000 kronor å riksstaten för budgetåret 1952/53.

Departementschefen framhåller, att ökade medel måste ställas till fabriksstyrelsens förfogande för maskinanskaffning m. m., om fabriksverket skall kunna tillfredsställande fylla sina uppgifter beträffande krigsmaterielproduktionen. Departementschefen kan emellertid icke förorda att för ändamålet anvisas mer än 3 400 000 kronor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må till *Anskaffning av maskiner och utrustning m. m. för försvarets fabriksstyrelse* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 400 000 kronor.

33:o) **Försvarets fabriksverks dispositionsanslag. Diverse byggnadsarbeten.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkterna 37 och 38, s. 44—46), innehårande oförändrade anslagsbelopp, hemställer utskottet, att riksdagen må för budgetåret 1953/54 anvisa

a) såsom *Försvarets fabriksverks dispositionsanslag* ett investeringsanslag av 100 000 kronor;

b) till *Diverse byggnadsarbeten* ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Uppskjutna frågor.

34:o) Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtande i fråga om nedannämnda av Kungl. Maj:t under följande punkter framställda förslag, nämligen

punkten 9: Vissa markförvärv,

punkten 15: Vissa markförvärv,

punkten 22: Vissa markförvärv samt

punkten 34: Flyttning av Stockholms örlogsbas;

vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 17 mars 1953.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näsgård, Ohlon, fröken Andersson, herrar Leander, Gillström, Pålsson, Sundelin, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Edvin Thun, Lundgren och Eric Holmqvist; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmberg i Skövde, Bergström, Ståhl, Rubbestad, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Eriksson i Sandby, Johansson i Mysinge, Åkerström, Wedén, Thapper, Hjalmarson och Karlsson i Olofström.

Reservation

vid *punkten 13* (Vissa byggnadsarbeten för marinen) av herr *Karlsson* i Olofström.